

rapport

Achter de kiloknaller verbergt uw supermarkt een hoop leed

STOP MET KILOKNALLEN
kiloknallers zorgen voor dierenleed

Campagne Stop de Kiloknaller

Samenvatting:

Vlees voor een absurd lage prijs in het schap: dat zijn kiloknallers. Als vlees zo goedkoop is, blijft er weinig geld over voor dierenwelzijn. De lage (vlees)prijzen in de supermarkt hebben veel kwalijke gevolgen voor de gehele keten, van dier naar boer tot consument:

- Slechts 5 inkooporganisaties bepalen wat er in het supermarktschap ligt en daarmee ook wat de Nederlandse consument eet. Zij zijn de machtigste partij in de keten.
- Supermarkten gebruiken vlees als klantenlokker en stuntartikel. Met diepe aanbiedingen worden klanten de winkel in gelokt
- Door de lage prijzen ontstaat er prijsdruk in de keten. Boeren verdienen steeds minder per (kilo) dier.
- Boeren hebben geen keuze en moeten de dalende inkomsten compenseren. Dat doen zij door:
 - steeds grotere aantallen dieren te houden en/of
 - de dieren minder ruimte te geven en/of
 - nog meer rendement uit de dieren zelf te halen: de dieren moeten sneller groeien of harder produceren.

Deze maatregelen leiden onvermijdelijk tot veel dierenleed. Economisch gewin staat voorop. Dierenwelzijn is ondergeschikt.

De lage prijzen hebben ook andere kwalijke gevolgen zoals fraude, voedselschandalen en een hoog antibioticagebruik.

Het stuntbeleid van supermarkten remt de vraag naar diervriendelijker vlees en belemmert daarmee ook de verduurzaming van de veehouderij:

- Door jarenlang stunts vindt de consument (te) goedkoop vlees heel gewoon, en is steeds meer gewend aan te goedkope aanbiedingen
- Het gros van deze aanbiedingen is gangbaar vlees. Diervriendelijkere producten worden veel minder gepromoot.
- Door de te lage prijzen van industrievlees lijkt diervriendelijker vlees te duur
- Wakker Dier wil een einde aan de neerwaartse prijsspiraal waarvan boer en dier de dupe zijn. Zij vraagt aan de supermarktbranche – als machtigste partij in de keten – om haar verantwoordelijkheid te nemen: stop met kiloknallen en promoot juist de diervriendelijkere producten.

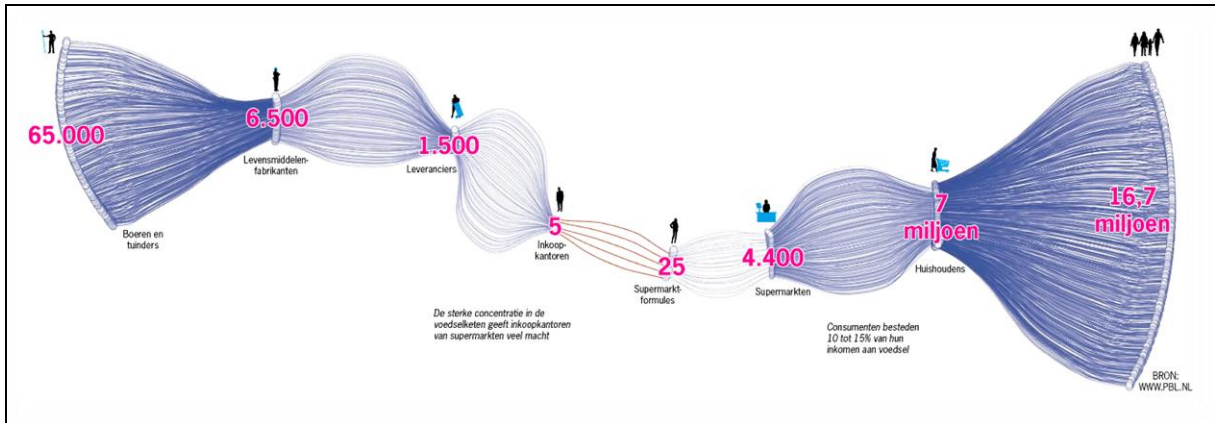
Inhoudsopgave

STOP MET KILOKNALLEN	1
Campagne Stop de Kiloknaller	2
Samenvatting:.....	2
Inhoudsopgave	3
1. Supermarkten hebben de macht in de vleesketen	4
Nederland.....	4
Supermarkten zijn knooppunt in voedselnet	4
Europa	5
2. Vlees: gedegradeerd tot klantenlokker en stuntartikel	5
Stunten met vlees is schering en inslag.....	5
De lage prijzen worden afgewenteld op de boer.....	5
3. Boeren verdienen steeds minder per dier	6
Dalende opbrengst per varken	6
Dalende opbrengst per vleeskuiken.....	6
4. Lagere kosten leiden tot schaalvergroting en dierenleed	8
Schaalvergroting leidt tot megastallen en failliete/gestopte boeren.....	8
Minder ruimte per dier	9
Dierenleed door te hoge productie.....	10
5. Andere kwalijke effecten van goedkoop vlees	13
Antibiotica en resistentie.....	13
Fraude, voedselschandalen en onhygiënische praktijken	13
6. Verduurzaming van vlees krijgt geen kans	14
Diervriendelijkere producten zelden in de aanbieding.....	14
Steeds meer stunts.....	14
Te lage prijzen voor industrievlees lijken voor consument ‘normaal’	15
Diervriendelijkere producten lijken daarom te duur.	15
7. Conclusies	16
8. Oproep Wakker Dier	16
9. Referenties	17

1. Supermarkten hebben de macht in de vleesketen

Nederland

De Nederlandse voedselketen bestaat uit 65.000 boeren en tuinders, 16,7 miljoen consumenten en slechts 5 inkoopkantoren: Ahold (Albert Heijn), Jumbo Groep, Aldi, Lidl en Superunie. Supermarkten zijn de sterkste partij in de keten: met slechts een handjevol zeer grote inkoopkantoren staan zij tegenover een veelvoud aan leveranciers en boerenbedrijven (zie figuur 1).

Figuur 1: Machtverdeling in de keten. Bron: PBL (2012).

Supermarkten zijn knooppunt in voedselnet

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR, 2014) signaleert dat inkooporganisaties van supermarkten ‘knooppunten’ in het voedselnet¹ zijn ‘die een grote invloed hebben op wat zich elders in het voedselnet afspeelt’. En dat Nederlandse supermarkten ‘een grote invloed hebben gekregen (in het voedselnet, Wakker Dier (WD)) door het hanteren van gedetailleerde contracten, standaarden en certificering en door de introductie van huismerken’. De WRR spreekt (zelfs) van een ‘supermarktrevolutie’ die ‘de verhoudingen in de voedselsector de afgelopen decennia sterk heeft veranderd’. “(..) Van een ‘producent-gedreven’ (lees boeren-gedreven, WD) keten, waarin de producent grotendeels bepaalt wat er geproduceerd wordt en tegen welke prijs, zijn we terechtgekomen in een ‘afnemer-gedreven’ keten, waarin de grote supermarktketens grote invloed hebben op de voedselproductie.” De Raad concludeert in haar rapport dat ‘de supermarktketens veel aan macht hebben gewonnen en een sterke onderhandelingspositie hebben verworven ten opzichte van andere spelers in de keten, zowel agrarische als niet-agrarische’. Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC 2013) van de EU stelt zelfs dat er naar haar oordeel geen sprake is van contractvrijheid met toeleveranciers van supermarkten. Ofwel: supermarkten leggen hun toeleveranciers eenzijdige eisen op, en de (vlees)toeleverancier is niet bij machte om hier tegenin te gaan.

De WRR (2014) concludeert bovendien dat ‘supermarkten door de invoering van private veiligheids- en kwaliteitsstandaarden directe invloed hebben op het primaire productieproces en de verdere productieketen’. Oftewel: Supermarkten bepalen via hun inkoopcondities hoe producten tot stand komen en daarmee dus ook hoe de dieren worden gehouden die voor ons vlees zorgen.

¹ definitie voedselnet door WRR (2014): “complex netwerk van stromen grondstoffen en halfproducten die worden verwerkt en gecombineerd tot voedingsmiddelen voor de consument”

Europa

Niet alleen in Nederland is de macht van supermarkten groot, ook in andere Europese landen worden bijna alle huishoudelijke vleesaankopen bij een beperkt aantal supermarktketens gedaan.

Zo zijn volgens de WRR (2014) in Europa supermarkten gemiddeld verantwoordelijk voor 70 à 80 procent van de voedselverkoop voor thuisbereiding. Ook citeert zij het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) van de EU: 'in alle lidstaten beheerst een beperkt aantal supermarkten de markt'. Een aantal leden van het Europees Parlement pleitte al in 2007 voor een onderzoek naar de macht van supermarkten in de EU. En ook in Duitsland, Frankrijk en België is er protest tegen de lage prijzen en de grote macht van de supermarkt. In Duitsland – het grootste afzetland van Nederlands vlees – heerst dezelfde problematiek (Die Welt Werschaft, 2013).

2. Vlees: gedegradeerd tot klantenlokker en stuntartikel

Stunten met vlees is schering en inslag

Supermarkten gebruiken vleesaanbiedingen om klanten naar hun winkels te lokken. Hoewel de omzet in het vleeschap – mede hierdoor – aanzienlijk kan zijn, is de behaalde winst in dit schap vaak laag, zo schrijft het Landbouw Economisch Instituut (LEI). De winstmarge van de vleesafdelingen is vaak minder dan een half procent, afgerond zelfs nul. Supermarkten hopen dat de consumenten vervolgens ook andere boodschappen, met hogere marges, in hun winkelwagen leggen (LEI 2004, 2006a).

Klanten trekken met vleesstunts lijkt te werken: in weken met veel aanbiedingen is de verkoop van vlees hoger (GfK, 2012; Vleesmagazine, 2012). In 2014 werd bijna een kwart van het verse vlees en vis in de aanbieding verkocht, berekende de ING in oktober van dat jaar (ING 2014). Naast invloed op de referentieprijzen (de gemiddelde prijs waar de consument aan gewend is geraakt) heeft de supermarkt ook een invloed op de hoeveelheid en het type vlees dat consumenten kopen. Het LEI (2004) schat dat de totale omzet van vlees door acties op jaarbasis 10 tot 20 procent hoger ligt.

Supermarkten proberen met de diepe vleesstunts klanten bij elkaar weg te snoepen. Hiermee houden ze elkaar in de greep: als een supermarkt wil reageren op de actie van een concurrent, zal hij dit vaak met hetzelfde middel doen (Luijten 2012). De ene prijsaanbieding lokt zo de andere uit. In juli van dit jaar meldde markt bureau IRI dat de promotiedruk in de Nederlandse supermarkt tot recordhoogte is gestegen (IRI 2015).

De lage prijzen worden afgewenteld op de boer

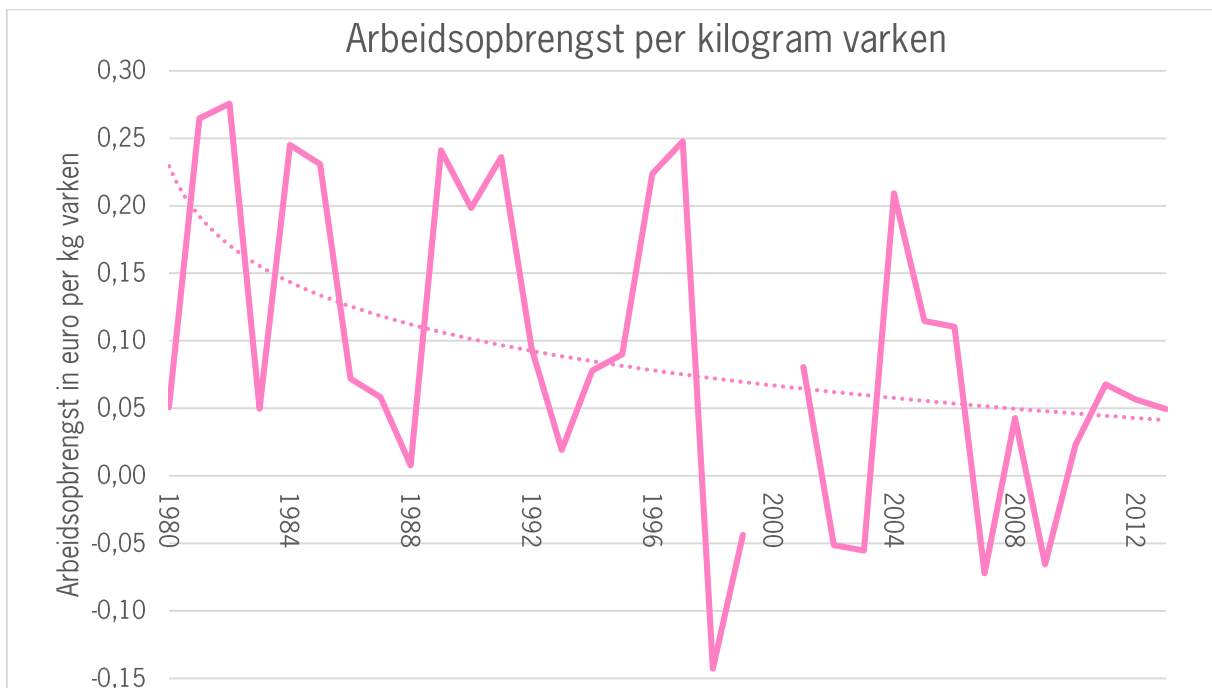
De lage prijzen in de winkel hebben veel negatieve effecten op de rest van de keten. De supermarkt wentelt de kosten van de diepe aanbiedingen en lage prijzen in de winkel af op de slachterijen. Deze worden tegen elkaar uitgespeeld om de inkoopprijs zo laag mogelijk te krijgen. De slachterij geeft deze prijsdruk door aan de boer. Die dient zo goedkoop mogelijk te produceren; voor extra dierenwelzijn is letterlijk geen cent over.

3. Boeren verdienen steeds minder per dier

Voor boeren heeft de constante prijsdruk grote gevolgen. Een onderzoek van het Landbouw Economisch Instituut (LEI, 2015) toont aan dat vleeskuikenhouders en varkensboeren sinds 1980 steeds minder verdienen per dier (zie figuur 2 en 3). Op dit moment ontvangt een varkensboer slechts €1,32 (Boerderij, 2015) per kilo varken (zo'n €115,- voor een heel dier) en voor dat bedrag moet hij het zijn hele leven voeden en verzorgen. Een vleeskuikenhouder ontvangt zo'n €2 voor een hele kip; dat is minder dan de prijs voor een kopje koffie op een terras.

Dalende opbrengst per varken

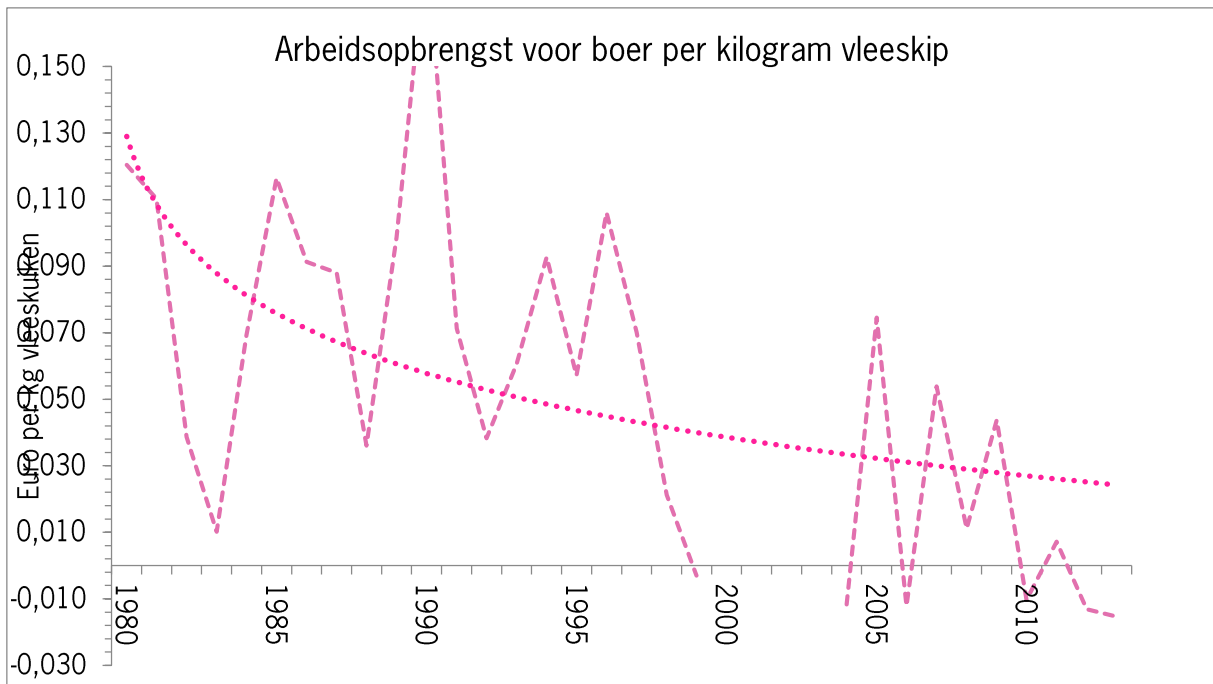
In 1980 was de arbeidsopbrengst voor een boer gemiddeld nog 23 cent per kilo varken. In 2012 is dat nog maar zo'n 5 cent (notitie LEI in opdracht van Wakker Dier, 2015).

Figuur 2 Arbeidsopbrengst voor een kilogram varkensvlees, gecorrigeerd voor inflatie, tussen 1980 en 2012. Actuele opbrengst en trendlijn. Arbeidsopbrengst is opbrengst die is verminderd met alle kosten exclusief de arbeid van de ondernemer en niet-betaalde gezinsleden. Bron LEI (2015).

Dalende opbrengst per vleeskuiken

Ook vleeskuikenhouders zijn sinds 1980 veel minder gaan verdienen per kilo kip. In 1980 verdiende een boer gemiddeld nog zo'n 13 cent aan een kilo. In 2010 is dat - gecorrigeerd voor inflatie - nog slechts zo'n 3 cent.

Figuur 3: Arbeidsopbrengst (in euro) per kilogram vleeskuiken, gecorrigeerd voor inflatie, tussen 1980 en 2012. Actuele opbrengst en trendlijn. Arbeidsopbrengst is opbrengst die is verminderd met alle kosten exclusief de arbeid van de ondernemer en niet-betaalde gezinsleden. Bron LEI (2015).

4. Lagere kosten leiden tot schaalvergroting en dierenleed

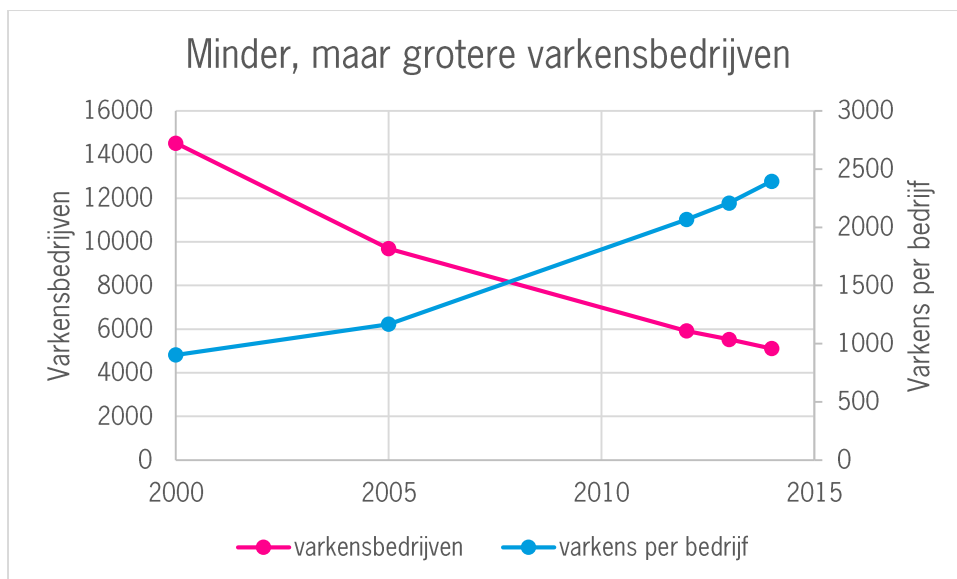
Om toch hun hoofd boven water te houden, houden boeren steeds meer dieren en/of halen ze meer uit hun dieren: de dieren moeten meer vlees, melk of nageslacht produceren met een zo laag mogelijke voederconversie. Ook wordt er bezuinigd op stro – een basisbehoefte voor varkens – en wordt er volop gerommeld met het natuurlijke dag en nachtritme. Soms blijft het licht langer aan zodat de dieren meer eten en sneller groeien, maar soms blijft het juist langer uit zodat energieke dieren minder bewegen en dus minder voer verbruiken.

Schaalvergroting leidt tot megastallen en failliete/gestopte boeren

Veel boeren kunnen of willen niet meer mee met deze ratrace en zijn gestopt. Andere veehouders reageren op de afnemende marges met opschaling. Het aantal varkens- en vleeskuikenbedrijven neemt sinds 2000 snel af: veel bedrijven gingen failliet of konden geen opvolger vinden. Het aantal dieren per bedrijf daarentegen neemt sinds 2000 hard toe. Onderstaande grafieken (figuur 4 & 5) van de varkens en vleeskuikenhouderij laten zien, dat deze trends in beangstigend tempo doorzetten.

Varkens:

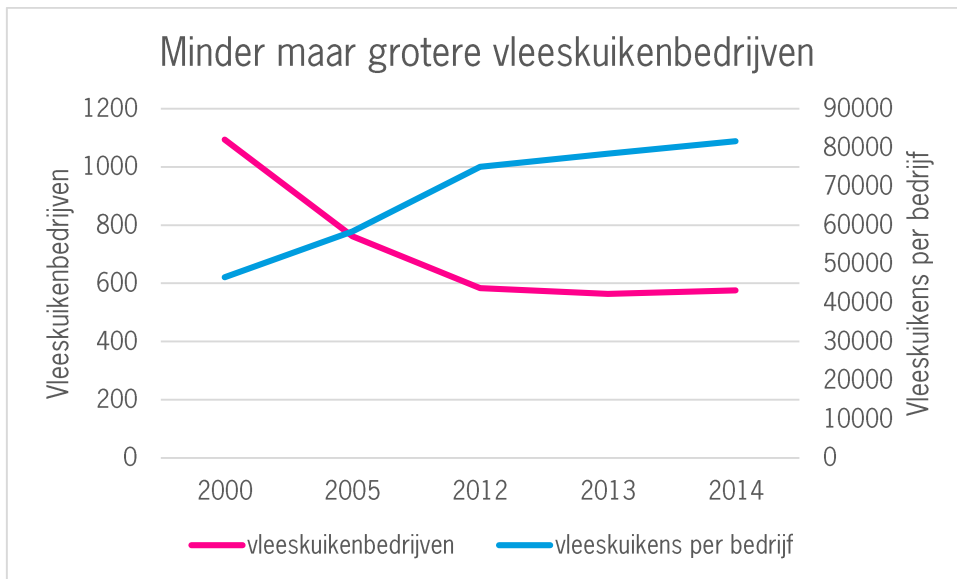
Het aantal varkensbedrijven (vleesvarkens en opfokbedrijven) in de periode 2000 – 2014 werd driemaal zo klein, maar de overgebleven bedrijven (5.100) werden tweeëneenhalf keer zo groot. Een gemiddeld bedrijf groeide van zo'n 900 naar 2400 varkens. In 2013 telde Nederland al 294 megastallen (meer dan 7.500 vleesvarkens of 1.200 fokvarkens) voor varkens.

Figuur 4: Aantal bedrijven en gemiddeld aantal dieren per bedrijf in de varkenshouderij. Bron: CBS (2014).

Vleeskuikens:

Het aantal vleeskuikenbedrijven halveerde bijna, maar de overblijvers werden bijna twee keer zo groot: van gemiddeld 45.000 naar zo'n 80.000 dieren. In 2013 vielen 34 van de 600 bedrijven binnen de definitie van 'megastal', (meer dan 225.000 vleeskuikens).

Figuur 5: Aantal bedrijven, en gemiddeld aantal dieren per bedrijf in de vleeskuikenhouderij. Bron: CBS (2014).

Minder ruimte per dier

In het verleden is hogere productie ook bereikt door meer dieren per vierkante meter te houden (LEI 2015). Hierop zit nu een rem, omdat er voor verschillende diersoorten een maximale bezettingsgraad is vastgelegd in nationale en Europese wetgeving.

Figuur 4: Om meer varkens in een kleine ruimte te houden, worden standaard de staartjes verwijderd met een gloeiend mes.

Deze minimale wettelijke leefruimtes zijn echter zo klein dat er gedragsproblemen ontstaan, die vervolgens worden opgelost door het dier 'aan te passen' aan de huisvesting. Om veel varkens op een klein oppervlakte te houden, is het standaardpraktijk om krulstaarten bij jonge biggetjes

Rapport: Stop met Kiloknallen

onverdoofd af te snijden met een gloeiend mes. Ook worden de puntjes van de hoektanden vaak verwijderd. Verdoven kost tijd en geld, dus dat wordt achterwege gelaten.

Bij vleeskuikens is het toegestaan om 20 kuikens op een vierkante meter te houden, dat is ongeveer één A4-tje aan ruimte per kip. Het vleeskuikens is zodanig een 'ding' geworden, dat men inmiddels van kilogrammen per vierkante meter spreekt.

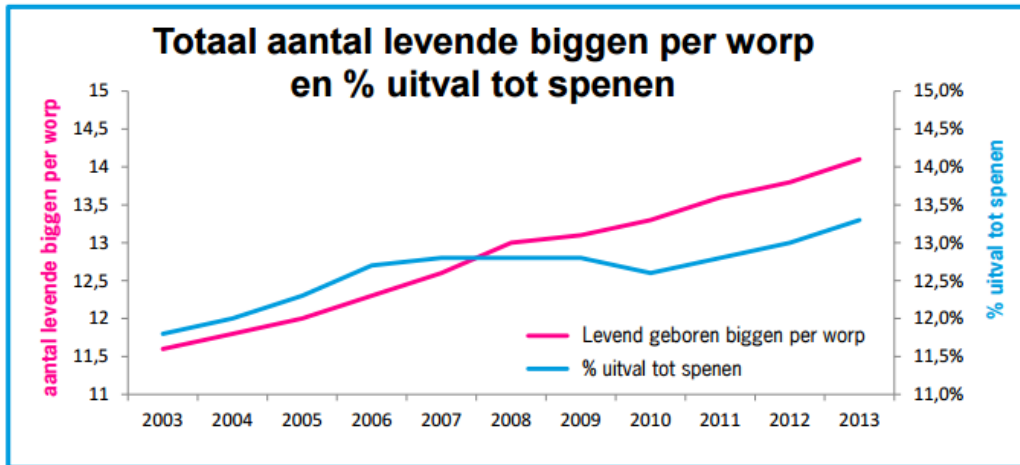
Figuur 6: Gangbare vleeskuikens leven met 19 anderen op een vierkante meter in een dichte stal. De stal wordt in hun zes levensweken niet schoongemaakt, en er hangt een indringende ammoniaklucht.

Dierenleed door te hoge productie

Er is nog geen regelgeving die de productie per dier in toom houdt. De groei en productie per dier moet in steeds kortere tijd en met steeds minder voer worden gerealiseerd.

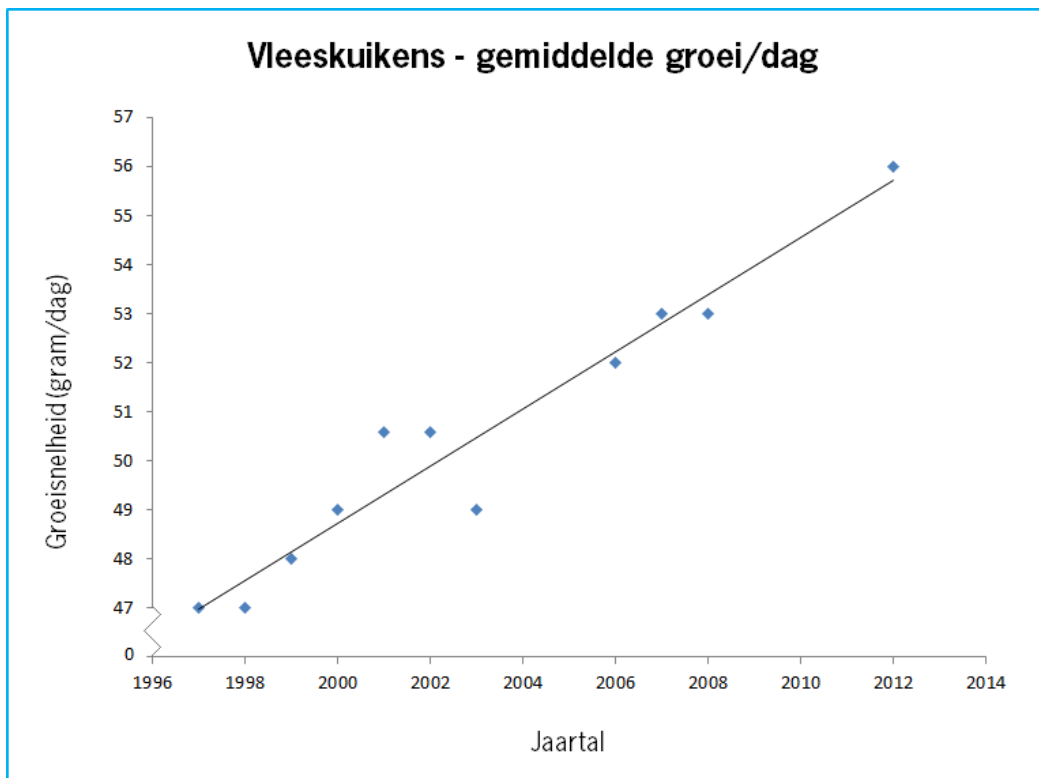
Zo neemt het slachtgewicht bij varkens steeds verder toe en bereikte een recordhoogte in 2014 (Boerderij, 2014). Maar deze vorm van productieverhoging heeft grote gevolgen voor het dierenwelzijn. Door de snelle groei lopen varkens steeds meer risico op kreupelheid (EFSA 2014).

Moedervarkens moeten steeds meer biggen produceren. Waar een moedervarken in 2003 nog gemiddeld 11,5 big kreeg per worp, zijn dat er nu al 14. Deze groei gaat ten koste van de gezondheid en overlevingskans van de biggen (Agrovision, 2014).

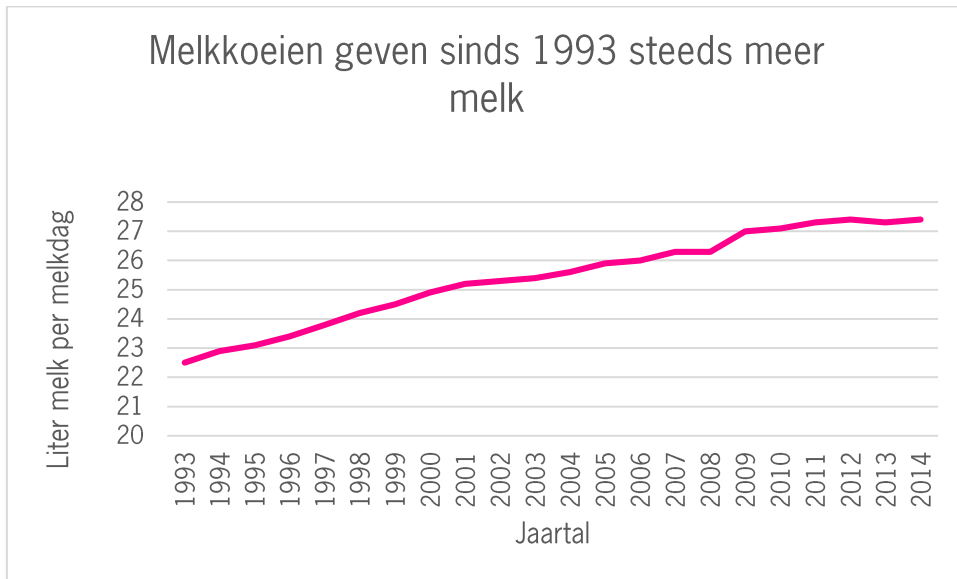
Figuur 7: het aantal biggen per worp en het percentage biggen dat sterft (Uitval tussen de geboorte en de speenleeftijd van 3-4 weken).

Ook bij vleeskuikens fokt men al jaren door op steeds snellere groei. Het gangbare vleeskuiken – ofwel de plofkip – groeit zo hard dat het in zes weken tijd “explodeert” van een donzig kuiken tot kip van ruim twee kilo. Deze snelle groei zorgt voor veel welzijnsproblemen zoals kreupelheid en gewrichtspijn.

Figuur 8: De ontwikkeling van de groeisnelheid van vleeskuikens over de afgelopen 15 jaar (bron Wageningen UR Livestock Research 2003 en 2012)

Ook vlees van melkkoeien ligt voor stuntprijzen in het supermarktschap. Omdat deze dieren vooral tijdens hun leven al geld opbrengen voor de boer door de melkgift, is de link tussen lage vleesprijzen en het welzijn van de dieren minder direct. Maar ook de melkveehouderij laat eenzelfde plaatje zien als de varkens en vleeskuikenhouderij: het aantal boeren neemt af, stallen worden steeds groter, steeds meer melkkoeien staan jaarrond op stal en de productie per dier wordt steeds verder opgevoerd. Een melkkoe geeft nu gemiddeld twee keer meer melk dan 50 jaar geleden. Veel koeien lijden aan klauwproblemen en uierontstekingen.

Figuur 10: gemiddelde melkafgifte per koe per melkdag. Bron: CVR, 2014

Deze race naar hogere en efficiëntere productie gaat op volle kracht door. Fokkerijen sleutelen steeds verder door aan een kip die nog meer vlees levert of een varken dat nog meer biggen voortbrengt, en een koe die nog meer melk produceert. En dat alles met zo weinig mogelijk voer in een zo kort mogelijke leven. Dierenwelzijn is hierbij ondergeschikt, economisch gewin staat voorop.

5. Andere kwalijke effecten van goedkoop vlees

Antibiotica en resistentie

Door veel dieren te houden die vaak in hun eigen uitwerpselen staan, is de infectiedruk in stallen hoog. Doordat het uiterste van de dieren wordt gevraagd in groei- of productiesnelheid, is hun weerstand vaak laag. Daar komt nog bovenop dat de infectiedruk toeneemt door veel dieren op een klein oppervlakte te houden. Deze drie oorzaken tezamen zorgen ervoor dat Nederlandse veehouders veel antibiotica gebruiken.

In 2009 gebruikte de Nederlandse vee-industrie - in verhouding tot het aantal dieren - de meeste antibiotica van heel Europa. Dit leidt tot een toename van resistente bacteriën. Onder zware maatschappelijke druk van o.a. het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), is het antibiotica gebruik sindsdien met 58% gedaald, maar we spreken we nog steeds over massaverbruik (200 ton in 2014, SDa 2014). Nog steeds komen antibiotica resistente bacteriën zoals ESBL veelvuldig voor op kippenvlees (Voedingscentrum, 2015) en kunnen ze een gevaar vormen voor de volksgezondheid.

Fraude, voedselschandalen en onhygiënische praktijken

Steeds meer partijen waarschuwen dat de lage prijzen in de supermarkt ook oorzaak zijn van de vele recente voedselschandalen. Zo schrijft Staatssecretaris Dijkema in haar Kamerbrief van 14 januari 2015: "(...) wanneer de marges te klein worden, kan er druk ontstaan om de grenzen van het wettelijk minimum op te zoeken, zowel in termen van dierenwelzijn als voedselveiligheid". Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL, 2013) schrijft dat prijsdruk onder andere zichtbaar is in de prijzenoorlog tussen supermarkten en de lage inkomens van boeren. Hierdoor is er weinig ruimte voor duurzame initiatieven, zoals voor dierenwelzijn. Daarnaast zijn er volgens PBL 'machtsverschillen binnen de voedselketen, is het vertrouwen tussen partijen in de keten soms broos en is er geen volledige transparantie.'

Het PBL (2011) schrijft dat 'een ongebalanceerde focus op efficiënt gebruik van resources niet alleen resulteert in een minder robuust systeem dat uiteindelijk de productiviteit ondermijnt, maar ook in negatieve externe effecten, zoals verminderd dierenwelzijn en verlies van biodiversiteit en landschapskwaliteit'.

De WRR (2014) schrijft dat de toegenomen internationale handel in vlees en vleesproducten gepaard gaat met hoge prijsdruk, smalle marges, een onoverzichtelijke keten en verhoogde risico's voor de voedselveiligheid. En dat vleeschandalen, zoals paardenvlees als rundvlees verkopen of onhygiënische praktijken in slachterijen verschijnselen zijn van deze structurele tekortkomingen. (WRR 2014 pagina 73). Met andere woorden: de vleeschandalen zijn geen incidenten maar een onoverkomelijk gevolg van de lage marges.

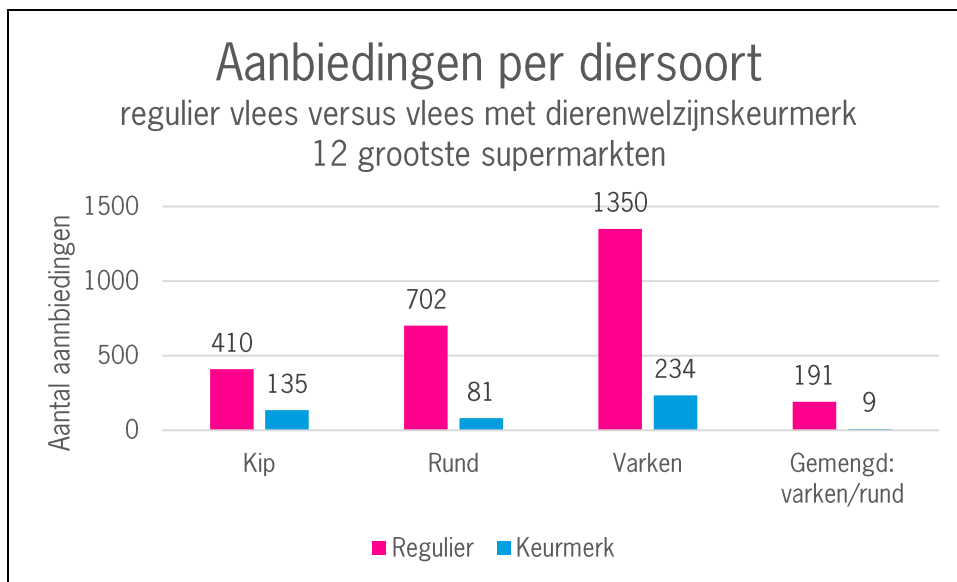
"Het prijsbeleid van supermarkten werkt voedsel fraude in de hand", zei onlangs ook de inspecteur generaal Harry Paul van de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA): "Soms zie ik folders van Nederlandse supermarktketens met daarop prijzen waarvan ik denk dat is onmogelijk, dat is onder de kostprijs. Waar is dan hun verantwoordelijkheid?" (DistriFood, 2015)

6. Verduurzaming van vlees krijgt geen kans

Diervriendelijkere producten zelden in de aanbieding

Het PBL (2011) schrijft dat consumenten alleen zullen kiezen voor diervriendelijkere producten als zij goed worden ingelicht door supermarkten en levensmiddelenindustrie en als er daadwerkelijk een keuze gemaakt kan worden. Supermarkten zijn daarmee in de positie om consumentenkeuzes te beïnvloeden door een diervriendelijker assortiment en alternatieven voor vlees in hun winkel aan te bieden (PBL 2011, LEI 2006b).

Inmiddels verkopen alle Nederlandse supermarkten naast gangbaar industievlees ook diervriendelijker vlees met een dierenwelzijnskeurmerk, zoals Beter Leven of biologisch. Maar in de reclamefolders wijzen de supers de klant juist op goedkoop regulier vlees, zo blijkt uit onderzoek van Wakker Dier (foldermonitor, 2015). In de eerste helft van 2015 was meer dan 85 procent van de ruim 3.000 vleesaanbiedingen voor industrieel regulier vlees.

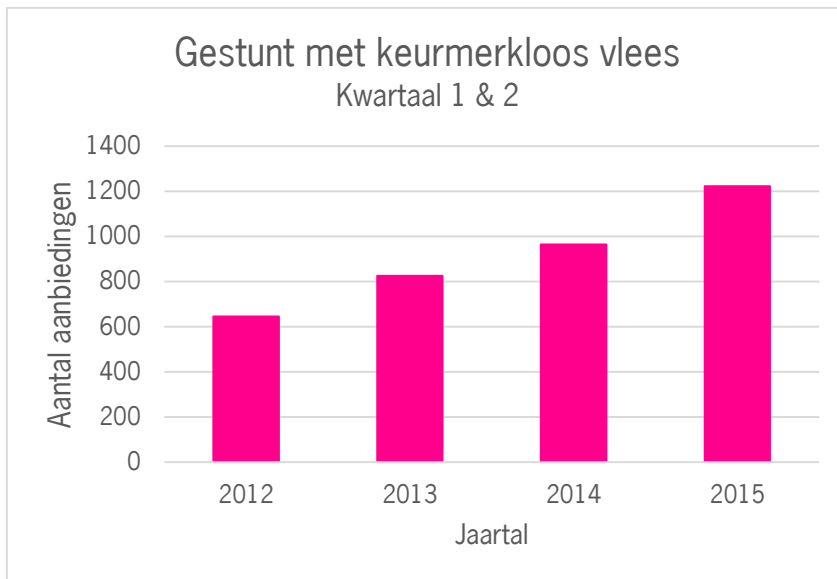
Figuur 11: Aantal aanbiedingen bij de 12 grootste Nederlandse supermarkten in de eerste helft van 2015 voor vlees met en zonder keurmerk van de drie meest gegeten diersoorten: kip, rund en varken. Bron: foldermonitor Wakker Dier.

Ook blijkt dat er gemiddeld dieper wordt gestunt met gangbaar vlees dan met beter vlees. Gangbaar vlees werd gemiddeld met 29% afgeprijsd, en biologisch vlees met gemiddeld 25%.

In 2006 schreef het LEI (2006b), het volgende over het stuntgedrag van supermarkten: 'Gezien het feit dat het aantal promotionele acties rondom biologische producten beperkt is, valt hier in de toekomst winst te behalen'.

Steeds meer stunts

Ondanks de maatschappelijke weerstand neemt het gestunt met vlees toe. Staatssecretaris Dijkema betitelde 'deze strategie waarbij vlees als stuntartikel wordt gebruikt al eerder als 'onwenselijk' (Kamerbrief 14 januari 2015). Toch is goedkoop, keurmerkloos vlees steeds vaker in de aanbieding, zo blijkt uit onderzoek van Wakker Dier. Steeds vaker worden klanten verleid om het dieronvriendelijkste vlees in hun winkelwagen te leggen.

Figuur 12: Supermarkten AH (XL), Aldi, Dirk, Jumbo, Lidl, Plus. Bron Wakker Dier, foldermonitor 2015.

Te lage prijzen voor industrie vlees lijken voor consument 'normaal'

De prijsbeslissingen van supermarkten hebben een belangrijke invloed op de prijspercepties van consumenten (LEI 2006a). Door de toenemende promotiedruk worden consumenten in de loop van de tijd steeds meer prijs- en promotiegevoelig (Luijten 2012, LEI 2006a). En wanneer er veel kortingsacties zijn, leidt dat tot aantasting van de referentieprijzen (Luijten 2012). Met andere woorden: met de vele prijsstunts voeden supermarkten de consument op met het idee dat vlees (te) goedkoop hoort te zijn.

Diervriendelijkere producten lijken daarom te duur.

Zoals hierboven aangegeven, stimuleren de supermarkten de verkoop van industrie vlees vele malen sterker dan de verkoop van vlees met een dierenwelzijnskeurmerk. Hierdoor wordt het gepercipieerde prijsverschil tussen regulier en diervriendelijker vlees sterk opgedreven, waardoor diervriendelijker vlees geen eerlijke kans krijgt. Zo remmen de supermarkten de groei van diervriendelijkere alternatieven.

7. Conclusies

Supermarkten zijn de machtigste schakel in de voedselketen. Door jarenlang met elkaar te concurreren op laagste vleesprijzen, hebben zij een negatieve invloed op de veehouderij. Boeren zijn steeds minder gaan verdienen. Veel boeren gingen failliet, anderen gingen intensiever werken. In de afgelopen 15 jaar daalde het aantal varkens en vleeskuikenboeren drastisch, terwijl het aantal dieren per bedrijf verdubbelde.

De boeren die overbleven hielden het hoofd boven water door meer dieren te houden in dezelfde ruimte, of meer rendement te halen uit ieder dier. De dieren zijn de dupe. Ze leven op minimale ruimtes en worden soms aangepast aan hun omgeving: zo worden hoorns verwijderd bij melkkoeien, en staarten bij varkens. Voor de hoeveelheid ruimte per dier, zijn nu wettelijke minima voorgeschreven. Maar voor de productie per dier bestaan geen voorwaarden. Varkens en kippen moeten steeds harder groeien, koeien moeten meer melk geven, varkens moeten meer biggen produceren.

Naast een negatieve invloed op boeren en dieren, dragen de lage prijzen ook bij aan een toename aan voedselschandalen, fraude met voedsel, onhygiënische praktijken en antibiotica resistentie.

Supermarkten stunten steeds meer met gangbaar vlees. Diervriendelijker vlees wordt slechts mondjesmaat gepromoot. De supermarkten stimuleren de verkoop van gangbare producten dus vele malen sterker dan de verkoop van biologische producten. Hierdoor wordt het prijsverschil tussen regulier en diervriendelijker vlees opgedreven, waardoor het duurdere, diervriendelijkere vlees geen eerlijke kans krijgt.

Zo remmen de supermarkten de groei van diervriendelijkere alternatieven en de verduurzaming van de veehouderij.

8. Oproep Wakker Dier

Wakker Dier roept de supermarkten op om te stoppen met kiloknallen. Supermarkten hebben de macht om de negatieve prijsspiraal te doorbreken. Wakker Dier wil dat zij juist de diervriendelijkere producten promoten en zo diervriendelijkere initiatieven ondersteunen. Zo kunnen de supermarkten daadwerkelijk bijdragen aan de verduurzaming van de Nederlandse veehouderij. Want pas bij een eerlijke prijs voor de Nederlandse boer, krijgen de dieren een eerlijker leven.

9. Referenties

- Boerderij 2014: slachtgewicht varkens bereikt recordhoogte:
<http://www.boerderij.nl/Varkenshouderij/Nieuws/2014/1/Slachtgewicht-varkens-bereikt-recordhoogte-1450865W/>
- Boerderij 2015: prijs van varkens
<http://www.boerderij.nl/Varkenshouderij/Nieuws/2015/7/Beursprijs-varkens-stabiel-biggen-omlaag-2662303W/>
- CRV, 2014: melkafgifte per koe www.crv4all.nl/downloads/prestaties/jaarstatistieken/
- Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) (2013). The current state of commercial relations between food suppliers and the large retail sector. Opinion of the section for agriculture, rural development and the environment.
https://webapi.eesc.europa.eu/documents/anonymous/ces1887-2012_00_00_tra_as_en.doc
voor gerelateerd persbericht, zie <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.press-releases.26802>
- Distrifood 2015: <http://www.distrifood.nl/branche-bedrijf/nieuws/2015/6/topman-nvwa-kraakt-kwaliteitscontrole-supers-10191478>
- Europees Parlement (2007). Written declaration. Door Lucas C. Hegyi G., Wojciechowski J., Désit H., Flautre H. Nummer 0088/2007
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+WDECL+P6-DCL-2007-0088+0+DOC+PDF+VO//EN&language=EN>
- ING economisch bureau (2014). Omzetgroei supermarkten loopt terug
https://www.ing.nl/media/ING_EBZ_Omzetgroei_supermarkten_loopt_terug_oktober_2014_tcm162-59677.pdf
- IRI 2015 : Promotiedruk supermarkten tot recordhoogte gestegen :
<http://www.distrifood.nl/branche-bedrijf/nieuws/2015/7/iri-promotiedruk-naar-recordhoogte-10191909>
- Kamerbrief Dijkema, 14 januari 2015. Betreft: Trendbreuk in het aantal aanbiedingen van 'kiloknallers'. <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2015/01/14/kamerbrief-over-berichtgeving-wakker-dier-over-stunten-met-vlees.html>
- KWIN 2014-2015 (2014). Kwantitatieve Informatie Veehouderij. Wageningen UR Livestock Research
- LEI & Wetenschapswinkel Wageningen UR (2004). Visie op de varkenskolom. Hoste R., Bondt N., Ingenbleek P. Rapport 207 <http://edepot.wur.nl/19372>
- LEI Wageningen UR (2006a). Betalen voor dierenwelzijn. Barrières oplossingsrichtingen in consumenten- en business-to-business markten.
<http://www.archief.verantwoordeveehouderij.nl/producten/Verwaarding/BetalenVoorDierenwelzijn.pdf>
- LEI Wageningen UR (2006b). Een biologisch prijsexperiment; grenzen in zicht?
<http://edepot.wur.nl/22961>
- LEI Wageningen UR (2015). Notitie voor Wakker Dier: Economische marges van vleesvarkens en vleeskuikens in 1980 tm 2013 - op te vragen via het LEI.

Rapport: Stop met Kiloknallen

- Lijjten A.L.J.M. (2012). De effectiviteit van sales promoties: een studie naar de effecten van sales promotie op het huishoudelijk aankoopgedrag in markten van Fast Moving Consumer Goods. Proefschrift aan Tilburg University
https://pure.uvt.nl/portal/files/1450962/proefschrift_Lijjten.pdf
- Milieudefensie 2013: Inzicht in groei van megastallen
<https://milieudefensie.nl/publicaties/factsheets/factsheetinzicht-in-groei-van-megastallen-2005-2013>
- Planbureau voor de Leefomgeving (2012), figuur 1: <http://www.pbl.nl/infographic/invloed-in-de-keten>
- Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) (2011). The Protein Puzzle.
http://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/Protein_Puzzle_web_1.pdf
- Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) (2013). De macht van het menu – opgaven en kansen voor duurzaam en gezond voedsel.
http://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/PBL_2013_De_macht_van_het_menu_792.pdf
- SDA, Autoriteit Diergeneesmiddelen, 2015 :
<http://www.autoriteitdiergeneesmiddelen.nl/Userfiles/pdf/SDA-rapporten/def-rapport-sda-het-gebruik-van-antibiotica-bij-landbouwhuisdieren-in-2014-gecomprimeerd-voor-de-website.pdf>
- Vleesmagazine (13 augustus 2012). Vlees in de reclame? Tonnen extra afzet. Door Caroline van der Plas <http://www.vleesmagazine.nl/industrienuws/nieuws/2012/8/vlees-in-reclame-tonnen-extra-afzet-1019151>
- Voedingscentrum, 2015: ESBL op kip <http://www.voedingscentrum.nl/encyclopedie/esbl.aspx>
- Wakker Dier, juli 2015 : Foldermonitor - weer meer gestunt met industrie vlees
<http://www.wakkerdier.nl/persberichten/gestunt-met-industrie-vlees-opnieuw-gestegen>
- Welt Wirtschaft (24 december 2013). Der Kampf um das billigste Wiener Würstchen. Door Anette Dowideit. <http://m.welt.de/wirtschaft/article123276931/Der-Kampf-um-das-billigste-Wiener-Wuerstchen.html>
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). 2014 Naar een voedselbeleid.
http://www.wrr.nl/fileadmin/nl/publicaties/PDF-Rapporten/WRR_rapport_93_Naar_een_voedselbeleid_web.pdf